

Anna Mihailovna Tihomirova

MANA MĪLĀ ŅURKA

Manai vecmāmiņai ir 75 gadi, un visu mūžu tikai ar retiem pārtraukumiem viņa nodzīvojusi **Abrenē**. Līdz viņai ir septiņas stundas un robeža pa vidu

DIĀNAS BĒRZIŅAS TEKSTS | DIĀNAS BĒRZIŅAS UN KASPARA KRAMPJA FOTO

Azdesj samaja lučšaja žizn*, — nosaka Vasja un uzdur uz zara vismaz kilogramu smagu lāsomainu līdaku. Te mazajās upēs līdaku daudz, stundas laikā uzķeras vēl trīs. Arī zeme ir auglīga: vasarā kāposti aug griezdamies, rudenī dārzeņos kokiem likst zari zem sārto ābolu ražas. Šķiet, katru piekto stabu apdzīvojušas cēlas stārķu ģimenes. Taču tāpat te ir arī ar dzīvojamajām mājām — viena vesela un apdzīvota, bet blakus četras tukšas. Uz Abreni mēs dodamies apciemot manu vecmāmiņu, nu jau sešpadsmito gadu pāri robežai.

LIKTEŅĪGIE 7 KM

Medņikovas ciems jeb — kā vietējie saka — Medņiki — atrodas Pleskavas apgabala Palkinas rajonā, septiņus kilometrus otrpus Latvijas robežai. Iezemieši stāsta, ka nosaukums radies, krieviskojot latvisko «mednieki», taču droši par to nav. Tikpat labi nosau-

kums varētu būt radies no krievu *medj* (varš) vai *mjod* (medus). Uzreiz aiz robežas ceļa malā esošās zīmes rindā saver arī citus kirilicā rakstītus, bet latviski skanošus ciemu nosaukumus: Stupāni, Brenči, Trumuļi, Kacēni...

No Rīgas līdz Vientuļu robežpunktam ar auto var aizbraukt aptuveni trīs stundās. No robežas līdz Medņikovai jāpavada aptuveni vēl četras. Izbraucam vēl naktī, lai uz robežas ierastos pirms astoņiem rītā, kad paredzēta robezsardzes maiņa, kas var ievilkties vairāku stundu garumā. Agrajās rīta stundās vēl nemana arī pierobežas latviešus, kas pelna no benzīna cenu starpības, vairākas reizes dienā šķērsojot robežu ar Krievijā piepildītu benzīnbāku un Latvijā benzīnu pārdodot. Krievijas pusē benzīns ir par 20 santīmiem lētāks.

Uz robežas jāveic neskaitāmas manipulācijas ar dokumentiem, kas prasa aptuveni divas stundas. Protams, pa šo laiku mašīnā neizpalcie robežas šķērsošanas stāsti. Pagājušogad, kad izvēljamies braukt caur Igauniju, mašīnu rindā pavadījām sešas stundas. Pirms

trim gadiem, kamēr mamma bija Abrenē, Latvija iestājās Eiropas Savienībā, un līdz ar to mainījās robežas šķērsošanas noteikumi — ES no Krievijas nav atļauts ievest termiski neapstrādātus pārtikas produktus. Atpakaļceļā ar lauku labumiem piekrautais auto palika neitrālajā robežjoslā, jo Krievijas puse to izlaida, bet Latvijas puse atteicās ielaist. Palīdzēja vien draudi, ka pasažieri paliks tur, kamēr nebūs izēduši trīslitru burku lauku krējuma un spainīti biezpiena. Latviešu robežsargi apžēlojušies.

Otrpus robežstabiem ceļa malā sakuplojuši latvāņi un skatam paveras pamestu kolhoza ēku skeleti, drūmi un pilsētnieka acij neierasti pagātnes rēgi.

DIRA

Mūsu ciemošanās Abrenē vienmēr sākas ar kapu apmeklējumu, kur pirms 10 gadiem apglabāts mans vectēvs, manas mammas

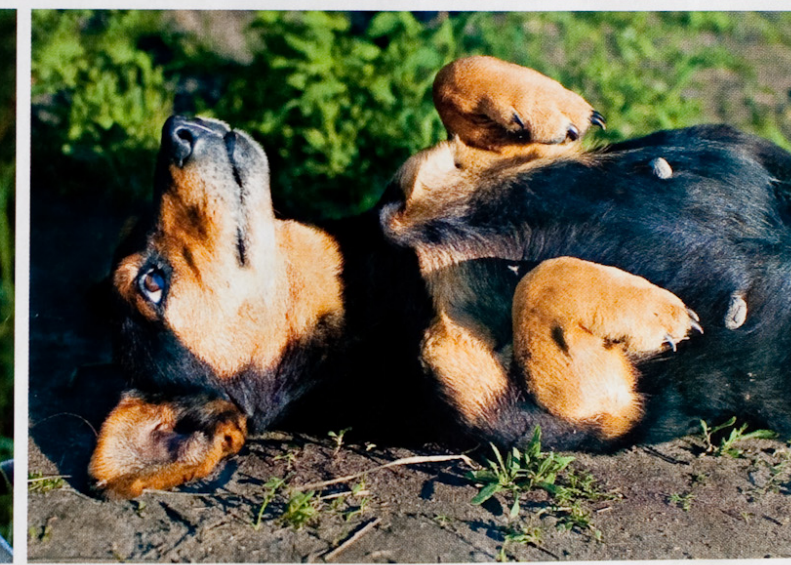
tēvs. Pirms tam jāreģistrējas no kapiem netālu esošajā Gorbunova Goras robežsardzes kontroles punktā, jo grasāmies atkal iebraukt un visu atlikušo vizītes laiku uzturēties pierobežas zonā. Šeit drikstam pārvietoties tikai ar pasi kabatā. Arī mūsu vizas oficiāli izsniegtas ar pamatojumu «apbedījuma apmeklējums» — divas reizes gadā varam saņemt bezmaksas vīzu uz piecām dienām, lai apkoptu vectēva kapu. Vīzu ilgākam laikam pēc ielūguma noformēt neiznāk, jo vecmamma nespēj aizklūt līdz 40 km attāļajam rajona centram.

Pareizticīgo kapi pie Aksjonovas Gorkas baznīcas daļās vecajos un jaunajos kapos. Jaunajos pedējos gados aizvien biežāk tiek apbedīti tie, kas agrāk kopa atdusas vietas vecajos kapos. Abās pusēs gan nemainīgi koši zied plastmasas ziedu jūra. Ar dzīvu puķu stādīšanu neviens īpaši nenopūlas, jo lielākā daļa iedzīvotāju nezina, vai vairs pietiks spē-

VIETĒJIE. No kreisās: Ļena sapucējusies uz fotografēšanos. Divi kaķi, kurus katru reizi sauc citādā vārdā — atkarībā no situācijas. Vietējais Vasja (pa labi) ar brāgu uzcienā Jevgēniju no Rīgas. Kucite Alfa

ka atnākt puķes apkopt.

Pēc kapiem iegriežamies kādā attālu radnieku sētā (asinsradniecība te zaudējusi savu jēgu, jo visi šejenieši cits citam radnieki) un atstājam savu mašīnu līdz mājup braukšanas brīdim, jo līdz Medņikovai ar vieglo automašīnu aizbraukt nav iespējams. Pirmos desmit kilometrus pēc robežas šķērsošanas ceļš ir asfāltēts un viegli izbraucams. Segums uzklāts pirms divdesmit gadiem reģiona attīstības programmas ietvaros, jo reiz šeit bija iecerēts zemkopības centrs. Vietējo kolhozu esot apciemojis pats Gorbačovs. Taču tālāk zemes ceļi ir vietējo nelegālo meža izcirtēju traktor

izdangāti tiktāl, ka atlikušie četri kilometri pat ar zirgu ir grūti izbraucami.

Kad iebraucam sētā, mūs jau gaida. Sakrāmējam ratos no pilsētas līdz paņemtās mantas, bet ceļā vēl nedodamies. Mamma atvedusi mašīnas uzmanītajiem ciemakukuliņus, steidzīgi tiek saklāts galds, un mums vēl kādu laiku jāuzkavējas. Tatjana Stepanovna kādreiz bija ciema medmāsa, tikko ar vīru piedzīvojuši zelta kāzas. Uz jautājumu, vai

svinējuši arī, Stepanovnas tante tikai nevalīgi atmet ar roku un nopūšas: «Ko tur vairs svinēt muļķa apprecēšanu!» un zīmīgi noskatās uz veci ar paceltu grādīgā glāzīti. Mājas lievnis nošķiebies tiktāl, ka, lai izietu ārā, krietni jāpieliecas.

Ceļā uz mūsu lauku mājām pavadām vēl labu brīdi, vērojot ķēves nospriegotos pakājkāju muskuļus, kad rati jāvelk cauri dubļu peļķēm vai jāpārvelk pār brikšņiem, ja peļķes ir

par dzilu. Pa ceļam vecmamma kaimiņš Vaņa, manāmi iesilis no mammas atvestajiem ciemakukuliņiem, sārtiem vaigiem skaļi klāsta, kas reiz dzīvojis tajās daudzajās mājās, no kurām tagad palikuši pāri vien nodrupuši pamati ceļmalā. Dažas mājas izjauktas un pārdotas, citas, palikušas tukšas, izlaupītas vai nodegušas. Aiz bravūras un pamācošā toņa jaušams nevilto prieks par mūsu atbraukšanu un to, ka beidzot ir, ar ko parunāties.

Kapos koši zied plastmasas ziedu jūra. Ar dzīvu puķu stādīšanu neviens īpaši nenopūlas, jo lielākā daļa nezina, vai vairs pietiks spēka atnākt puķes apkopt

Pēc kādas stundas ilgas braukšanas mūsu skatam meža ielokā pavēras Medņikova — ciems ar deviņām mājām, no kurām pastāvīgi apdzīvotas tikai trīs. Vēl trīs mājas vasarnīcām nopirkuši vasarnieki jeb *dačniki*, bet pārējās stāv tukšas. Vēl 50.gados šē bijis vismaz sešdesmit māju ciems. Ar veikalu, dzirnavām, linu apstrādes fabriku un gaišu skatu nākotnē. Tagad te ir deviņi iedzīvotāji, pārējie iegriežas tikai vasaras mēnešos.

Pirms pieciem gadiem vienu no tukšajām mājām nopirka kāda Piemaskavas dārzkopības laikraksta žurnāliste agroeksperimentu veikšanai. Ar to arī aizsācies savdabīgs pilsētnieku intereses bums — pēc trim gadiem vēl vienu māju par sviesta maizes cenu iegādājās jauna zaļās domāšanas aktivistu ģimenīte no Sanktpēterburgas, bet pagājušajā vasarā vasarnieku pulkam pievienojās vēl kāda ģimene. Māja ar tai piegulošo zemi šeit maksā ap-

tuveni 200—400 ASV dolāru.

Vietējie iebrāucējus uzņem silti, bet piesardzīgi, jo nav mierā ar viņu modernajām saimniekošanas metodēm un atšķirību starp abām pusēm ir nepārprotama — vieniem tā ir ikdiena un sūrs darbs, bet otriem — izpriece vasaras garumā. Žurnāliste par saviem novērojumiem raksta slejas, bet pēterburgieši pat izveidojuši blogu un internetā apraksta savus eksotiskos piedzīvojumus «caurumā», krieviski Medņikovu dēvējot par *dīra*.

PALIKUŠIE

Manai vecmāmiņai Annai Mihailovnai Tihomirovai jeb Ņurkai ir 75 gadi, un visus šos gadus viņa ar retiem pārtraukumiem ir nodzīvojuši Medņikovā. Māja, kurā vecmāmiņa tagad dzīvo, celta pašu spēkiem, lai kalpotu par ģimenes māju, kur audzināt abas meitas. 70.gadu beigās mana māte 16 gadu

CIEMOS. Guļamistaba vecsmātes mājā, cepšanai uz ogļiem sagatavota gaļa, kas atvesta no Rīgas, un vietējais medus

vecumā gan nolēma doties līdzīti citiem jauniešiem, kas tolaik brauca mācīties uz Rīgu. Pārējie aizbrauca uz Pleskavu. Tie, kas palika, tagad lielākoties nodarbojas ar brāgas brūvēšanu un nikst bezdarbībā.

Algota darba tuvākajā apkārtnē faktiski nav — pāris pārdevēju, daži medicīnas darbinieki, traktoristi un pastniece. Lielākā daļa iedzīvotāju gan jau ir pensijā, taču arī tā nav liela — vecmāmiņa mēnesī saņem aptuveni 32 latus. Līdz ar to vietējie norēķini tiek veikti bartera veidā. Vecmāmiņa nodarbojas ar biškopību, šo to audzē piemājas dārziņā un to, kas paliek pāri, iemaina kaimiņiem pret govju pienu vai zivīm.

Kaimiņos dzīvo Vasja, kas pirms pāris

gadiem mājās atvedis civilsievu no blakus ciema. Taņai jau bija divi pieauguši puikas, abiem piedzimusi vēl meitiņa. Visi dzīvo Vasjas vecāku mājā — Toņas tante retu reizi manāma, ganot vienīgās ciema govīs, vecamtēvam amputētas kājas, viņš no mājas vairs neiznāk. Šoruden mazajai meitenītei būtu jādodas skolā, taču mācību liktenis vēl nav skaidrs. Sešus kilometrus attālo skolu Kudrovā tikko slēdza skolēnu trūkuma dēļ, tagad uz

skolu jāmēro 14 km garais ceļš uz Kačanovu.

Šim nolūkam norīkots autobuss, kas katru dienu bērnus aizved uz skolu un atved atpakaļ. Bet tikai līdz Gorbunova Gorai. Atlikušie četri kilometri līdz mājām bērniem jāmēro kājām vai, ja paveicies un vecāki iegādājušies riteni, jābrauc ar to. Bet pagaidām mazā Lena bezrūpīgi brien pa sētas dubļiem un rausta vecmāmmas kaķus aiz noplukušajām astēm. Uz norunāto fotografēšanos gan mazā atnāk

sapucēta, aizkustinoši baltu banti matos.

Pirmo dienu vecmāmiņa ir manāmi satraukta par mūsu ierašanos, runā nepagurusi un vienā laidā no virtuves plauktiem un skapišiem ceļ laukā dažādus mums pietaupītos gardumus. Grūti iestāstīt, ka mēs tik daudz nemaz nespējam apēst. «Jūs tai pilsētā galīgi noskrējušies un nostrādājušies esat, kuņģi sarāvušies, tā taču nedrīkst,» pukojas viņa, kad pabīdām malā neizestu šķīvi.

Uz jautājumu, vai zelta kāzas svinējuši arī, Stepanovnas tante atmet ar roku: «Ko tur vairs svinēt muļķa apprecēšanu!» un zīmīgi noskatās uz veci ar paceltu grādīgā glāzīti

Svaigs biezpiens un krējums, piens un rūgušpiens, šūnu medus un pērnās vasaras ievārijumi. Bet visgardākās, protams, ir turpat ciemam cauri tekošajā Vjadas upē ķertās līdakas. Mūsu ciemošanās laikā Vasja uz upi maksķerēt iet īpaši bieži. «Tas viss tāpēc, ka cer uz kādu dzirdāku ciemakukuli,» vecamma nosmej.

Arī aiz upes mītošais 72 gadus vecais Vaņa, kamēr esam laukos, gandrīz cauru dienu dzīvojas mūsmājās. Viņš mitinās kopā ar kopjamu kurlmēmu māsu, tādēļ jūtas priecīgs par iespēju parunāties un dzirdēt kaut ko par Rīgā notiekošo. Vaņam Rīgā, Maskavas ielā, ir dzīvoklis, kurā dzīvo sieva un 22 gadus vecais dēls. Bet uz Rīgu braukt negrib: «Ko es tur darišu? Tur jau nav kur ārā iziet un svaigu gaisu paelpot.» Arī mēs vecmāmiņu saucām uz Rīgu, līdz sapratām, ka no savas mājas un zemes viņa neatteiksies un uz pilsētu braukt dzīvot nepiekrītīs.

Mūsu ciemošanās laikā visi ir savstarpēji laipni un priekšzīmīgi izpalīdzīgi, taču no vecmāmiņas vēstulēm zinām, ka citkārt mazajā ciemā tiek vērptas vietēja mēroga intrigas. Kāds aizņemas naudu un neatdod, citi salamājas zirga dēļ. «Kā mazi bērni,» mamma nopūšas, «šķiet, jau tā nav, ko dalīt, bet nē, tāpat kaut ko atrod.»

Protams, neatņemama ciema dzīves sastāvdaļa šeit ir televizors. Tagad tas ir pat di-

vās mājās — vecmāmiņai un Vasjam. Vaņa katru vakaru nākot skatīties ziņas, un pēc tam vēl ilgi ir ko apspriest. Mūsu gaumei gan *ORT* ir mazliet par ideoloģiski piesātinātu, taču tas ir vienīgais, ko mazā drāts antena uz mājas jumta spēj uztvert.

Tajās pāris dienās, ko pavadām Medņikovā, parasti pagūstam iekurināt melno lauku pirtiņu, izstaigāt piemājas mežu un palīdzēt vecmāmiņai ar mājas darbiem. Vakaros, guļot otra mājas gala istabā, nevilšus klusumā domāju par to, ka šeit laiks ieņēmis savu, krietni rāmāku ritējumu. Desmit divdesmit gadu laikā šajā istabā tikpat kā nekas nav mainījies. Kad atgriezos lauku mājās pēc ilgāka pārtraukuma, pirmajā mirklī apjuku, jo šķita, ka esmu iekāpusi atpakaļ bērnībā. Tikai tagad savās bērnības mājās, kur pirmsskolas gados pavadīju visu vasaru, jutos liela, lempīga un neiederīga. No pazīstamās smaržas sirds iesmilkstējās kā suns un asaras bira kā pupas.

Bet vakaros, kad miglas vāli veļas pār pļavu un mēs sēžam uz tilta pie nojauktajām dzirnavām, mums nevilšus jārunā par to, kas tas, kas te nemanāmi notiek, nemaz nešķiet pretdabiski. Māju pamati aizaug zaļām zālēm, pļavas pārvēršas krūmājos, bet pie upītes vakaros aizvien biežāk var manīt padzerties atnākušas stirniņas. Viss atgriežas savos pirmsākumos.

AIZ ROBEŽAS. Pedejais ceļa posms līdz Medņikiem jāveic zirga pajūgā. Vecāsmātes Ņurkas māja. Saimniecības lietas

MĀJUPCEĻŠ

Pošoties mājup, vecmāmiņa mūs pavada līdz Stepanovnas mājai. Katru reizi šķiroties nevaru novaldīt asaras, jo nezīnu, vai mums šai saulē vairs būs lemts tikties. Skaļi to nesaku, bet prāts nekad neļauj aizmirst.

Un jau atgriezoties mājās, man krūtīs kaut kas mazliet ieduras, lasot dzīvespriecīgos ierakstus jaunā pāra interneta dienasgrāmatā. Šķiet, viņi savos ierakstos palaiduši garām kaut ko nozīmīgu, kaut ko tiešām svarīgu — ka tā nav tikai vieta nekurienē, kur viss ir neticami lēts, kur daba ir pirmatnēji skaista un kur var dzīvot atbilstoši ekomodei, bet gan vieta, kur savus sapņus izsapņojuši, taču nekad nav spējuši piepildīt desmitiem cilvēku. Izžušanai nolemta vieta, kura joprojām atmiņu dēļ dārga tik daudziem prom aizbraukušajiem. Vieta, uz kuru skatoties, sažņaudzas sirds, jo nav iespējams neko tās labā darīt. Vien ļaut tai aiziet tādai, kāda tā ir, un saglabāt to atmiņā tādu, kāda tā bija pirms 17 gadiem, kad es, maza būdama, skrēju pa nesen nopļautu lauku un smējos bezrūpīgos bērna smieklus, svaiga govys piena ūsiņām dzirkstot un nezīnot, ka robežas dēļ nākamajā vasarā nevarēšu turp vairs atgriezties kā ierasts. ♦